

УДК. 372.461

Жаровська А.В., аспірант
Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЗАСВОЄННЯ НАРОДОЗНАВЧОЇ ЛЕКСИКИ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Стаття присвячена актуальним проблемам удосконалення підготовки кадрів у сфері початкової освіти. Проблема підготовки вчителів початкових класів до засвоєння народознавчої лексики учнями початкової школи пропонується здійснювати через впровадження спецкурсу.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, народознавча лексика, учні початкових класів.

Аннотація. Стаття посвящена актуальним проблемам совершенствования подготовки кадров в сфере начального образования. Проблема подготовки учителей начальных классов к усвоению народоведческой лексики учениками начальной школы предлагается осуществлять через внедрение спецкурса.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность, народоведческую лексику, ученики начальных классов.

Annotation. This article is devoted to topical problems of improving training in the field of primary education. The problem of primary school teachers to master ethnology vocabulary of elementary school students invited to carry out through the introduction of a special course.

Keywords: training, readiness, ethnology vocabulary of elementary school students.

Вступ. В умовах суспільно-економічних змін в Україні перед вищою школою постало завдання підготовки конкурентоздатних спеціалістів на ринку праці. Стандарти ступеневої освіти передбачають певний оптимальний обсяг

різноманітних професійних умінь та навичок, якими має оволодіти випускник. В основу вимог покладено рівень володіння теоретичним матеріалом та здатність застосовувати теоретичні знання і практичні уміння під час виконання самостійних та творчих завдань.

Саме тому у підготовці фахівців нової доби пріоритетної уваги потребують зміст і методики навчання, що формують світогляд, уміння самостійно учитися, критично мислити, демонструвати здатність до самопізнання й самореалізації особистості у різних видах діяльності, умінь і навичок, необхідних для життєвого та професійного вибору.

У процесі модернізації системи освіти в Україні, зокрема її початкової ланки, вдосконалюються зміст, форми і методи виховання та навчання дітей, розробляються та апробовуються актуальні освітні технології.

Стандарти ступеневої освіти передбачають певний оптимальний обсяг різноманітних професійних умінь, якими має володіти випускник. Важливою проблемою сучасного педагогічного процесу ступеневої підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів є опанування студентами не лише знаннями, а й практичними вміннями, які можна застосувати в роботі з учнями та в методичному спрямуванні педагогічного колективу початкової школи.

Формулювання мети статті та завдань. Розкрити зміст спецкурсу та проаналізувати процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до засвоєння народознавчої лексики учнями початкової школи.

Виклад основного матеріалу статті. Поняття готовності визначається вченими (М. Дьяченко, І. Зимняя, Л. Кандибович) як процес вироблення майбутнім педагогом моделі майбутньої професійної діяльності залежно від отриманих у ході професійної підготовки знань, умінь, навичок та сформованого рівня компетентності.

Під лексико-народознавчою готовністю педагогів Н. Ємельянова розуміє сукупність лінгвістичних, лінгводидактичних та народознавчих знань, умінь і навичок, що визначають професійну спрямованість педагогічної діяльності;

доречне використання малих жанрів фольклору, народної лексики, образних виразів народознавчої спрямованості в навчально-мовленнєвій діяльності дітей [4, с.9].

Готовність до ефективної професійної діяльності в етнокультурному навчально-виховному просторі є важливою передумовою професійної педагогічної освіти, що потребує організації цілеспрямованої підготовки студентів до педагогічної підтримки і формування суб'єктивної позиції носія етнокультури, розвитку потреби взаємодії з ним у педагогічному просторі етносу.

Сьогодні потребує розроблення принципово нових підходів до підготовки майбутніх спеціалістів для системи початкової школи. Одним із перших кроків до таких змін є запровадження спецкурсів. Студентам було запропоновано спецкурс “Лексико-народознавча робота з шестирічними учнями”, що охоплював 5 тем (24 години).

Розробка спецкурсу з лексико-народознавчої роботи передбачала формування у майбутніх вчителів системи знань з народознавства та методики роботи над народознавчою лексикою в початковій школі, а також формування системи вмінь і навичок щодо планування роботи з дітьми, складання конспектів, сценаріїв, умінь оцінювати та аналізувати виконану роботу.

Метою спецкурсу було формування у майбутніх вчителів системи знань з народознавства та методики роботи над народознавчою лексикою в початковій школі.

Для досягнення цієї мети розв'язувалися такі завдання:

- ознайомлення студентів з українською народною культурою, літературою, символікою, оберегами, звичаями, традиціями;
- формування умінь планувати роботу з учнями;
- формування умінь складати конспекти уроків та сценарії виховних заходів із використанням народознавчої лексики;
- формування умінь оцінювати та аналізувати конспекти уроків та сценарії виховних заходів.

Вибір тематики лекцій для спецкурсу було обумовлено тим, що за даними аналізу програми початкової загальної освіти майже у всіх навчальних курсах виділяються години, які пов'язані з українськими народними звичаями, традиціями, обрядами, святами, ремеслами. На лекціях студентів знайомили з методикою роботи над народознавчою лексикою в початковій школі, давали характеристику народних звичаїв і обрядів, усної народної творчості, українських ремесел.

У процесі навчання перевага надавалась таким типам лекцій: лекція-інформація, лекція-візуалізація, лекція-презентація, інтерактивна та проблемна лекція. Лекції-інформації було прочитано за основними темами, що вимагали детального викладу і пояснення наукових положень.

Перша лекція (Предмет, мета та завдання спецкурсу “Лексико–народознавча робота з шестирічними учнями”) була спрямована на те, щоб познайомити студентів з метою, завданнями спецкурсу та його зв'язком з іншими дисциплінами. Друга лекція носила інформаційний характер про народознавчу лексику, її тематичні групи, а також про джерела народознавчої лексики. Ця лекція була розрахована на 4 години лекційних занять та 4 години семінарських, оскільки містила великий блок навчальної інформації. Третя лекція була спрямована на те, щоб показати важливість вивчення даного курсу. У цій лекції був поданий аналіз чинної програми відповідно до вмісту народознавчого матеріалу у ній. Четверта лекція мала на меті познайомити учнів з принципами, методами, прийомами, за допомогою яких майбутні педагоги зможуть організовувати роботу над народознавчою лексикою в початковій школі. У п'ятій лекції студентам було подано інформацію про те, як вчитель має готуватися до проведення уроків та виховних заходів.

Мета семінарських занять – розвивати самостійність і творчість, а також поглиблювати, розширювати і конкретизувати ті знання, якими посередньо опановано на лекціях і в самостійній навчальній дійсності. На таких заняттях студенти репрезентували надбання здійсненої навчально-дослідницької та науково-дослідницької роботи.

Під час проведення семінарських занять студенти виконували різні завдання. Формами роботи були: колективне обговорення теми, повідомлення студентів, робота в малих групах, індивідуальне усне опитування.

На заняттях майбутнім учителям початкових класів намагались прищепити навички та уміння працювати з народознавчим матеріалом, використовувати його з метою збагачення словникового запасу молодших школярів, уміння підбирати ефективні методи та прийоми, форми та види словникової роботи.

Майбутній учитель початкових класів повинен уміти адаптувати свої теоретичні знання до рівня дитячого сприймання, має навчитися добирати потрібний навчальний матеріал (прислів'я, приказки, загадки, потішки, народні пісні, прикмети, вірування тощо) для учнів, складати конспекти уроків, сценарії виховних заходів та свят, планувати навчально-виховну роботу з учнями. Усе це потребує від студента постійного творчого пошуку, уміння аналізувати, зіставляти, знаходити найефективніші та найраціональніші шляхи ознайомлення учнів із народознавчою лексикою.

На практичних заняттях ми намагались якнайактивніше використовувати прогностичні ідеї, новаторські пошуки, авторські надбання. На цих заняттях ми намагались домогтися максимальних результатів фахової підготовки вчителя у реальних умовах вузу. Тобто максимально повного опанування студентами знаннями, уміннями й навичками не лише на нормативному, а й на продуктивному рівнях. Перевагу практичних занять забезпечує своєрідний тренінг, який стимулює до активної участі в практичних діях кожного учасника.

Робота з картотекою передбачала складання студентами списку літератури з:

- народознавства, що давало можливість розширити знання, отримані на другій лекції "Джерела народознавчої лексики";

- методики викладання української мови, а саме з методики словникової роботи, що дасть можливість правильно організувати роботу над

народознавчою лексикою з молодшими школярами;

– педагогіки, особливо з дидактики для того, щоб вміло вибрати методи, прийоми, способи, форми та види роботи з учнями у процесі вивчення народознавчої лексики.

Студентам було запропоновано підготувати проекти на народознавчу тематику: “Звичаї та традиції українського народу”, “Народознавча лексика у сучасному побуті”, “Дизайн сучасного українського одягу”, “Українська народна пісня”, “Використання народознавства на уроках у початковій школі”, “Слова ввічливості справжнього українця”, “Фразеологізми у мовленні майбутніх учителів”). Завданням кожної проектної групи було придумати назву групі, емблему; знайти цікавий корисний матеріал, який можна використати як для студентів так і для учнів початкової школи; виготовити власний виріб із теми проекту. У кінці пошукової діяльності було організовано захист проектів. Студенти презентували матеріал за допомогою презентацій, цікавих розповідей, ілюстрованого матеріалу та власного виробу (малюнок святкування українського весілля, картонний виріб української печі, пошитий з тканини український одяг для ляльки, вирізьблена із дерева дитяча сопілка), ілюстрований народознавчий словник, словник слів ввічливості, фразеологічний словник. Після захисту проектів студенти також презентували своє порт фоліо, до якого були включені конспекти уроків, сценарії виховних заходів та всі роботи, виконані під час практичних та семінарських занять.

Для самостійної роботи майбутнім учителям було запропоновано створили сайт “Електронний словник для молодших школярів”. На цьому сайті розмістили словник з народознавчою лексикою для молодших школярів. Цей словник створений у вигляді алфавіту, дуже легкий у користуванні, що дасть змогу учневі самому ним користуватися.

Отже, в ході навчання студенти одержали систему знань з лексико-народознавчої роботи в початковій школі та набули практичних умінь здійснювати лексико-народознавчу роботу з дітьми. Проведена робота сприяла також збагаченню народознавчого словника студентів.

Висновки. Аналіз структури курсу засвідчив, що протягом навчання здійснюється послідовне вивчення студентами теоретичного матеріалу в межах модулів та навчальних елементів, яке закріплюється під час різних видів педагогічних практик.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці моделі навчання професійно-педагогічній підготовці студентів до засвоєння народознавчої лексики учнями початкової школи.

Література:

1. Аббдулина О. А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / Аббдулина.* - М.: Просвещение, 1990. - 141 с.
2. Бережнова Л.Н. *Этнопедagogика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л.Н.Бережнова, И.Л.Набок, В.И.Щеглов.* – М.: Издательский центр “Академия”, 2007. – 240с.
3. Богданова І.М. *Модульна технологія у професійній підготовці вчителя. Монографія// За ред. І.А.Зязюна.* - Одеса, 1997.
4. Ємельянова Н. *Підготовка майбутніх вихователів до роботи над засвоєнням старшими дошкільниками народознавчої лексики: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун–т (м. Одеса) ім. К.Д.Ушинського.* – О., 2003. – 21 с.
5. Корнещук В. В. *Сучасна професійна освіта в Україні і надійність спеціалістів / В. В. Корнещук// Наука і освіта.* - 2007. - №1-2. - С.147-151.
6. Савченко О.Я. *Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів – К.: Абрис, 1997. – 416с.*
7. Скульський Р. *Кому і для чого потрібна педагогіка народознавства // Як використовувати народознавство в школі / За ред. Р. Скульського.* – Івано-Франківськ, 2000. – С.18-40.

References:

1. *Abdulyna O. A. Obshchepedahohycheskaya podhotovka uchytelya v systeme vyssheho pedahohycheskoho obrazovanyya / Abdulyna. - M.: Prosveshchenye, 1990. - 141 s.*

2. *Berezhnova L.N. Etnopedahohyka: ucheb. posobye dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenyy / L.N.Berezhnova, Y.L.Nabok, V.Y.Shcheglov. - M.: Yzdatel'skyy tsentr "Akademyya", 2007. - 240s.*

3. *Bohdanova I.M. Modul'na tekhnolohiya u profesiyniy pidhotovtsi vchytelya. Monohrafiya// Za red. I.A.Zyazyuna. - Odesa, 1997.*

4. *Yemel'yanova N. Pidhotovka maybutnikh vykhovateliv do roboty nad zasvoyennyam starshymy doskil'nykamy narodoznavchoyi leksyky: avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Pivdennoukrayins'kyy derzh. pedahohichnyy un-t (m. Odesa) im. K.D.Ushyns'koho. - O., 2003. - 21 s.*

5. *Korneshchuk V. V. Suchasna profesiyna osvita v Ukrayini i nadiynist' spetsialistiv / V. V. Korneshchuk// Nauka i osvita. - 2007. - #1-2. - S.147-151.*

6. *Savchenko O.Ya. Dydaktyka pochatkovoyi shkoly: Pidruchnyk dlya studentiv pedahohichnykh fakul'tetiv - K.: Abrys, 1997. - 416s.*

7. *Skul's'kyy R. Komu i dlya choho potribna pedahohika narodoznavstva // Yak vykorystovuvaty narodoznavstvo v shkoli / Za red. R.Skul's'koho. - Ivano-Frankivs'k, 2000. - S.18-40.*